

1.1. ความเป็นมาของปัญหา

มวยไทยมีความสำคัญต่อสังคมไทยอย่างมากและมีหลายบทบาท วิจิต ชีเชิญ (2547 : 71) กล่าวว่า “ มวยไทยเป็นลักษณะเฉพาะของคนไทย เป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวประจำชาติ มีบทบาทสำคัญในการรักษาชาติบ้านเมือง และเป็นวัฒนธรรมไทยประการหนึ่ง” ปัญญา ไกรทัศน์ (2527 อ้างถึงใน มงคล คำเมือง 2532 : 12) ได้กล่าวถึงมวยไทยไว้ว่า “มวยไทยเป็นอาวุธที่ติดตัวเสมอ เป็นอาวุธธรรมชาติที่วิเศษที่สุด และเป็นบ่อเกิดของอาวุธนอกร่าง ผู้ที่ไม่รู้จักใช้อาวุธธรรมชาติแบบนี้ให้เป็นประโยชน์แม้จะไปใช้อาวุธอื่นใด หาได้รับผลเพียงพอก็ไม่” และ นอกจากบทบาทเป็นอาวุธแล้ว มวยไทยยังมีบทบาทเป็นกิจกรรมกีฬาที่ใช้ในการแข่งขันสร้างความบันเทิงกันในหมู่คณะอีกด้วย ดังที่ โปธิ์ สวัสดิ์ แสงสว่าง (2522 : 156) กล่าวว่า “เมื่อบ้านเมืองสงบสุข การจัดการแข่งขันชกมวยไทยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเป็นประเพณีนิยมสืบทอดกันมา ส่วนมากนิยมจัดการแข่งขันมวยไทยตามสนามมวยชั่วคราวในงานวัด งานเฉลิมฉลอง งานเทศกาล งานถือน้ำพิพัฒน์สัตยา และงานประจำปีต่างๆ...” อีกบทบาทหนึ่งตามมุมมองทางด้านวัฒนธรรม มวยไทยยังเป็นวัฒนธรรมแห่งความกตัญญู โดย ศิริกุล สันติชาติ (2545 : 7) กล่าวว่า “ก่อนเริ่มการแข่งขัน นักมวยจะต้องทำการไหว้ครูและรำรำมวยไทย เสร็จแล้วจึงทำการแข่งขัน หากนักมวยคนใดละเลยขั้นตอนนี้ไปก็จะถูกมองว่าไม่รู้จักเคารพครูบาอาจารย์ ไม่มีความกตัญญูรู้คุณ ... ดังนั้นนักมวยไทยจึงไหว้ครูเพื่อรำลึกบุญคุณของครูบาอาจารย์ บุญคุณของบิดามารดา พร้อมกับแสดงความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าที่เจ้าทาง และประธานในพิธี แล้วจึงรำรำมวยตามท่าที่ครูมวยเลือกสอนให้” นอกจากนี้ มนนิภา สังข์ศักดิ์และคณะ (2547 : 56) ยังกล่าวถึงมวยไทยในฐานะที่เป็นแบบอย่างการสร้างทุนทางสังคมที่ช่วยจรโลงชาติ กล่าวคือ มวยไทยสามารถสร้างคนดีและคนเก่งในสังคมไทยได้ หากผู้ที่ฝึกสามารถเข้าถึงแก่นแท้ที่จริงของมวยไทย นั่นคือได้เรียนรู้วัฒนธรรมไทยอย่างถ่องแท้และสามารถฟังเป็น คิดเป็น พูดเป็น แก้ปัญหาเป็น รวมทั้งมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงและแข็งแรงประกอบกัน จากทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ามวยไทยมีความสำคัญและมีความผูกพันกับสังคมไทยเป็นอย่างมากและยังคงได้รับการถ่ายทอดส่งต่อมาจนถึงลูกหลานในยุคปัจจุบัน ดังที่ โทนี มัวร์ (Moore 2004 : 64) กล่าวว่ามวยไทยกลายเป็นสมบัติที่ทรงคุณค่าที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ความเชื่อ ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา และประวัติศาสตร์ของชาติไทยได้

จากการที่ได้ทบทวนงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมา พบว่ามีผลงานที่ศึกษาเกี่ยวกับมวยไทย 3 ด้าน คือ งานวิจัยทางด้านพลศึกษา งานวิจัยทางด้านสังคม และงานวิจัยทางด้านนิเทศศาสตร์ ในงานวิจัยทางด้านพลศึกษาโดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของมวยไทย และแนวทางในการ

พัฒนาและปรับปรุงความสามารถของนักกีฬามวยไทย ในงานวิจัยทางด้านสังคมเน้นศึกษาบทบาทของ บัณฑิตทางสังคมที่ส่งผลให้มวยไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น และในงานวิจัยทางด้านนิเทศศาสตร์เป็นการ นำทฤษฎี และวิธีการทางนิเทศศาสตร์มาใช้ศึกษามวยไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและความ บันเทิง อย่างไรก็ตามงานวิจัยเกี่ยวกับมวยไทยยังขาดการศึกษาในเรื่องคำเรียกชื่อท่ามวยไทย ซึ่งเป็น ประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจและต้องการทำการศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

จากการศึกษาเบื้องต้นผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าสิ่งที่เป็นลักษณะเด่นของมวยไทย คือ ท่าและชื่อท่า มวยไทย ที่มีเป็นจำนวนมาก ทั้งชื่อท่าเดียวที่ในวงการมวยไทยนิยมเรียกกันว่า *อาวุธมวยไทย* เช่น *ศอก กลัด เข่าลอย หมัดเสย* ชื่อท่าที่ใช้ในการต่อสู้ที่เรียกว่า *กลมวย* หรือ *ไม้มวยไทย* ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 250) ได้อธิบายไว้ว่า “ไม้มวยไทย หมายถึง ท่า ของการผสมผสานการใช้หมัด เข่า เข่า ศอก ซึ่งอาจจะเป็นท่าของการรุก หรือการรับไม้มวยในการต่อ สู้ ครูมวยบางคนอาจเห็นว่า ไม้มวยบางท่าสำคัญและเป็นพื้นฐาน ซึ่งผู้ฝึกหัดมวยไทยจะต้องเรียนรู้และ ปฏิบัติให้ได้จึงชำนาญ จึงจะไปฝึกท่าของการใช้ไม้มวยไทยทำอื่นที่ละเอียดและแยกย่อยมากขึ้น จึง นิยมเรียกท่าสำคัญพื้นฐานนี้ว่า *แม่ไม้* หรือ *ไม้ครู* ส่วนท่าของการใช้ไม้มวยไทยที่แตกย่อยออกไปนั้น เรียกว่า *ลูกไม้* หรือ *ไม้เกร็ด*” ตัวอย่างชื่อท่า เช่น *สลัดพื้นปลา ปักขาแหวกวัง ขวาชัดดอก สักพวง มาลัย เทรกวาดลาน ผ่านลูกบวบ เป็นต้น และจากจุดนี้เองที่ทำให้ผู้วิจัยเกิดแรงบันดาลใจที่จะทำการ ศึกษาและวิเคราะห์ในประเด็นดังกล่าวนี้ แม้ว่าชื่อท่าดังกล่าวนี้จะมีการบันทึกรวบรวมเป็นตำราแล้ว แต่ ตำราดังกล่าวจะนำเสนอด้วยการพรรณาท่านั้นไม่ได้มีการศึกษาอย่างเป็นระบบตามวิธีการทางอรรถ ศาสตร์ชาติพันธุ์ และตามทอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2549) ได้กล่าวไว้ว่า “ขณะนี้สังคมไทยกำลังให้ ความสำคัญกับภูมิปัญญาไทย แต่เป็นที่ทราบกันดีว่าองค์ความรู้ดั้งเดิมของไทยมีการศึกษาเชิงวิทยา ศาสตร์น้อยมาก ดังนั้น เพื่อสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ให้คนไทยได้เข้าใจกันอย่างด่งแท้ สำหรับการ เก็บรักษา ถ่ายทอด สืบสาน หรือพัฒนาภูมิปัญญาไทยต่อไป อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์น่าจะใช้ในการนี้ได้” ดังนั้นแนวคิดของทฤษฎีนี้จึงมีความเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่กำลังได้รับ ความสนใจอยู่ในขณะนี้*

1.2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 1.2.1 วิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของคำเรียกประเภทพื้นฐานของท่ามวยไทย
- 1.2.2 วิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของชื่อท่าเดียวของมวยไทย
- 1.2.3 วิเคราะห์ความหมายของชื่อท่าที่ใช้ในกลวิธีการต่อสู้ในมวยไทย
- 1.2.4 สรุประบบมโนทัศน์ของคนไทยที่สะท้อนจากระบบของชื่อท่ามวยไทย

1.3. สมมุติฐานของงานวิจัย

- 1.3.1 คำเรียกประเภทพื้นฐานของท่ามวยไทยแตกต่างกันใน 3 มิติ ได้แก่ อวัยวะที่ใช้ต่อสู้ ทิศทางของท่า ระยะของท่า
- 1.3.2 ชื่อท่าเดี่ยวมวยไทยเป็นคำที่ประกอบด้วยคำเรียกประเภทพื้นฐานผสมกับคำกริยาบ่งบอกลักษณะการต่อสู้ เช่น สอกกลับ สอกเสย หมัดตรง เป็นต้น และคำเหล่านี้แตกต่างกันในมิติต่างๆ เช่น อวัยวะที่ใช้ต่อสู้ การใช้แรงส่งจากพื้น การใช้แรงส่งจากไหล่ เป็นต้น
- 1.3.3 ชื่อท่าที่ใช้ในกลวิธีการต่อสู้ เช่น หักคอเอราวัณ, บาทาลูปพัทตร์ สามารถจำแนกประเภทตามองค์ประกอบของกลวิธีการต่อสู้ เช่น การรุก การรับ การใช้ท่าเดียว การเรียงลำดับการใช้ท่าเดียว เป็นต้น
- 1.3.4 ชื่อท่ามวยไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยเปรียบร่างกายของเราเป็นเหมือนอาวุธที่ประดิษฐ์ขึ้น เช่น การเปรียบเข้าเป็นเหมือนมีดที่ใช้แทง และการเปรียบสอกเป็นเหมือนไม้ที่ใช้ตี เป็นต้น

1.4. ขอบเขตของงานวิจัย

ในงานวิจัยชิ้นนี้จะไม่วิเคราะห์ประเด็นดังต่อไปนี้

- 1.4.1 ระบบการชกมวยไทย
- 1.4.2 ชื่อที่ไม่ใช่ชื่อท่ามวยไทยเชิงซ้อน เช่น ชื่อท่าเดิน ชื่อท่ารำไห่วิครู
- 1.4.3 คำศัพท์มวยที่ใช้เฉพาะในมวยไทยแต่ละท้องถิ่น เช่น มวยไชยา มวยลพบุรี
- 1.4.4 คำศัพท์ที่เกี่ยวกับพิธีกรรม เครื่องราง ของขลังและคำศัพท์อื่นๆที่ไม่ใช่ชื่อท่ามวยไทย

1.5. วิธีดำเนินงานวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1.5.1 การเก็บข้อมูล 1.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.1 การเก็บข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีดำเนินการเก็บข้อมูลจากงานวิจัยในอดีต เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับคำเรียกญาติ และคำเรียกกรส และงานวิจัยที่ศึกษาชื่อผ้ามัดหมี่ (พิจิตรรา พาณิชย์กุล 2547) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินการเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ โดยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1.5.1.1 การรวบรวมชื่อท่า 1.5.1.2 การคัดเลือกผู้บอกภาษา 1.5.1.3 การสอบถามผู้บอกภาษา 1.5.1.4 การทดลองปฏิบัติจริง 1.5.1.5 การเก็บข้อมูลภาพถ่ายและภาพเคลื่อนไหว

1.5.1.1 การรวบรวมชื่อท่า

ผู้วิจัยรวบรวมชื่อท่าจากเอกสารประเภทต่างๆที่เกี่ยวกับมวยไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลความรู้เบื้องต้นสำหรับผู้วิจัยเอง ซึ่งในการรวบรวมผู้วิจัยพบทั้งคำเรียกประเภทพื้นฐานของท่ามวยไทย ชื่อท่าเดี่ยวมวยไทย ชื่อท่ามวยไทยเชิงซ้อน และความหมายพอสั่งเขยบ้างแล้ว แต่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนมากที่สุดที่จะนำมาวิเคราะห์ห้อย่างเป็นระบบตามวิธีทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ ผู้วิจัยจึงต้องอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประกอบด้วย

1.5.1.2 การคัดเลือกผู้บอกภาษา

ในการคัดเลือกผู้บอกภาษา ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการเลือก คือ ผู้บอกภาษาต้องเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องชื่อท่ามวยไทยทั้งท่าเดี่ยวและท่าเชิงซ้อน ซึ่งในขั้นตอนการคัดเลือก ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการค้นหารายชื่อและเบอร์โทรศัพท์ของอดีตนักมวย นักมวยปัจจุบัน และรายชื่อบริษัทและค่ายมวยต่างๆที่อยู่ในกรุงเทพฯ เพื่อให้สามารถเดินทางไปเก็บข้อมูลได้อย่างต่อเนื่องและไม่เกิดปัญหาในเรื่องของภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร จากนั้นจึงติดต่อสอบถามตำแหน่งของสถานที่ที่จะต้องไปเก็บข้อมูล ซึ่งในที่สุดแล้วผู้วิจัยได้แหล่งข้อมูลเป็นค่ายมวยแห่งหนึ่งบริเวณถนนพระราม 6 ชื่อว่าค่ายนราตรีกุล และศูนย์สอนศิลปะมวยไทย จังหวัดนนทบุรี ส่วนผู้บอกภาษาเป็นนักมวยประจำค่าย และ ครูฝึก

1.5.1.3 การสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา

ก่อนการเริ่มต้นการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ผู้วิจัยได้เตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าและในการสัมภาษณ์จะใช้วิธีการถามแบบธรรมชาติและเป็นกันเองด้วยภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งวิธีที่ใช้ในการสัมภาษณ์จำแนกเป็น 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 การเข้าไปคลุกคลีและสังเกตการณ์การซ้อมมวยไทยของผู้บอกภาษาที่ค่ายมวยนราตรีกุล จากนั้นจึงบันทึกภาพด้วยกล้องวิดีโอและนำท่าที่บันทึกไปถามชื่อท่าจากผู้บอกภาษา

วิธีที่ 2 การทดลองปฏิบัติจริง โดยผู้วิจัยได้ทดลองเรียนมวยไทยกับครูฝึกที่ศูนย์สอนศิลปะมวยไทย นนทบุรีเป็นเวลาประมาณ 2 เดือน หลังจากการฝึกทุกครั้งจะนำท่าที่ได้เรียนไปถามชื่อท่าจากครูฝึกและถามชื่อท่าอื่นที่ยังไม่ได้เรียนด้วย

ในแต่ละวิธีของการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้คำถามแบบต่างๆ โดยสามารถแบ่งการสัมภาษณ์เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : ถามเพื่อให้ได้คำและชื่อ ตัวอย่างคำถามที่ใช้มีดังนี้

“ ถ้าคู่ต่อสู้เข้ามาด้านหน้า/ ข้าง/ หลัง จะใช้วิธีอะไรต่อสู้ได้บ้าง”

คำตอบที่ได้ คือ เข้า เท้า หมัด สอก/ เท้าถีบ หมัด สอก เข้า/ หมัด เท้า สอก จังหวะ 1 ได้เลย ส่วนเข้าต้องหมุนตัวกลับก่อน เป็นจังหวะ 2 .....ตอบได้ไปข้างหลัง เช่น ถีบหลัง คือการสกัดกั้นป้องกันตัว.....

“ ถ้าคู่ต่อสู้ยืนใกล้/ไกล จะใช้วิธีอะไรต่อสู้ได้บ้าง”

คำตอบที่ได้ คือ สอก หมัด และ เข้า (อาวุธสั้น) / หมัดบางท่า เข้าบางท่า ถีบ เตะ (อาวุธยาว)

ในกรณีที่พบคำศัพท์ที่ไม่เข้าใจ ผู้วิจัยจะถามความหมายจากผู้ออกภาษา เช่น

“ จังหวะ 1 จังหวะ 2 คืออะไร”

คำตอบที่ได้ คือ จังหวะ 1 คือ การตอบโต้ด้วยท่าใดท่าหนึ่งอย่างฉับพลัน เช่น เตะตรงสวน จังหวะ 2 คือ การใช้อีกท่าหนึ่งต่อจากท่าแรกที่ได้ตอบโต้ออกไป เช่น สอกกลับตามด้วยพลิกตัวเข้าตรง หรือ หมุนตัวกลับแล้วกระโดดเข้าลอย

“ มวยไทยใช้วิธีอะไรในการแสดงท่าบ้างและเรียกว่าอะไร”

คำตอบที่ได้ คือ หมัด สอก เข้า เท้า (ผู้ออกภาษาแสดงวิธีด้วยคำพูดพร้อมทั้งบอกคำเรียกวิธีเหล่านั้น) ซึ่ง คำว่า เท้า สามารถแตกออกเป็นชนิดต่างๆ ได้ 3 ชนิด คือ เตะ และ ถีบ

“ สอก มีท่าอะไรบ้าง”

จากคำถามดังกล่าวผู้วิจัยจะได้คำตอบของชื่อท่าเดี่ยวมวยไทยที่เป็นท่าสอก เช่น ตี สอก, สอกเสยหรือสอกงัด เป็นต้น และคำถามนี้จะใช้ถามชื่อท่าเดี่ยวมวยไทยชนิดอื่นๆ ด้วย

เนื่องจากผู้วิจัยพบคำว่า สอกตี และ ตี สอก แล้วสงสัยว่าหมายถึงสิ่งเดียวกันหรือไม่ จึงถามว่า

“ สอกตี เป็น ตี สอก หรือไม่”

ผู้ออกภาษาตอบว่า “ สอกตีเป็นท่าตี สอกอีกอย่างหนึ่ง” ซึ่งผู้วิจัยสงสัยอีกว่า สอกตัด เป็น ตี สอก หรือไม่ จึงถามว่า

“ สอกตัด เป็น ตี สอก หรือไม่”

ผู้ออกภาษาตอบว่า “เป็น” ดังนั้น สอกตัด จึงเป็นตี สอก อีกชนิดหนึ่ง ซึ่งสรุปได้ว่า คำเรียกประเภทพื้นฐาน สอก นั้นหมายถึง ตี สอก นั่นเอง แต่เรียกสั้นๆว่า สอก ซึ่งในคำว่า เข้า ก็เป็นกรณีเดียวกัน คือ ความจริงเป็นคำว่า ตี เข้า แต่เรียกสั้นๆว่า เข้า

จากการสัมภาษณ์เบื้องต้น ผู้บอกภาษากล่าวว่าท่ามวยไทยเชิงซ้อนมีจำนวนมากไม่สามารถจำได้หมด ดังนั้นในการเก็บข้อมูลของชื่อท่ามวยไทยเชิงซ้อน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีรวบรวมชื่อท่าดังกล่าวจากหนังสือ ศิลปะมวยไทย ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540) ซึ่งเป็นหนังสือที่รวบรวมชื่อท่ามวยไทยไว้มากที่สุดและงานวิจัยหลายเล่มอ้างถึงบ่อยครั้งที่สุด จากนั้นจึงนำชื่อท่าที่พบจากการค้นคว้าข้อมูลเอกสารนี้ไปถามความหมายจากผู้บอกภาษาในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 : การถามย้ำเพื่อความแน่ใจ

หลังจากที่ได้สัมภาษณ์ผู้บอกภาษาถึงคำเรียกประเภทพื้นฐานของท่ามวยไทยและชื่อท่าเดี่ยวมวยไทยแล้ว ผู้วิจัยได้บันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวของคำเรียกประเภทพื้นฐานของท่ามวยไทยและชื่อท่าเดี่ยวมวยไทยไว้ จากนั้นจึงนำข้อมูลภาพเหล่านี้มาถามย้ำเพื่อความแน่ใจ

ตัวอย่างคำถามที่ใช้ในการถามย้ำ เช่น

ผู้วิจัยให้ผู้บอกภาษาดูภาพ *หมัด* ที่ขึ้นบนหน้าจอกล้องแล้วถามว่า “นี่เรียกว่าอะไร”

ผู้บอกภาษามองแล้วตอบว่า “หมัด”

ผู้วิจัยให้ผู้บอกภาษาดูภาพเคลื่อนไหวของ *ศอกกลับ* ที่ขึ้นบนหน้าจอกล้อง แล้วถามว่า “ท่านี้เรียกว่าอะไร”

ผู้บอกภาษามองแล้วตอบว่า “ศอกกลับ” เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 : ถามเพื่อเปรียบเทียบและเพื่อให้ได้ความหมายของคำและชื่อ

เมื่อได้คำและชื่อทั้งหมดแล้วในขั้นต่อไปผู้วิจัยจะถามความหมายและรายละเอียดของคำเรียกและชื่อท่าทั้งหมด

ตัวอย่างคำถาม เปรียบต่างเพื่อให้ได้รายละเอียดของชื่อท่าเพิ่มขึ้นมีดังนี้

“หมัด เป็นท่ามวยไทยหรือไม่”

ผู้บอกภาษาตอบว่า “เป็น” จึงหมายความว่า *หมัด* เป็นชนิดหนึ่งของ *ท่ามวยไทย* และเพื่อจัดจำพวกของคำทั้งหมดผู้วิจัยจะใช้คำถามนี้กับคำอื่นๆและชื่ออื่นๆด้วย เช่น

“หมัดตรง เป็นหมัดหรือไม่”

ผู้บอกภาษาตอบว่า “เป็น” ดังนั้น *หมัดตรง* จึงเป็นชนิดหนึ่งของ *หมัด*

“*ศอกดี* ต่างจาก *ศอกดี๊ด* หรือไม่ อย่างไร”

ผู้บอกภาษาตอบว่า “ต่าง *ศอกดี๊ด* จะลากผ่านไป แต่ *ศอกดี* ต้องดีลง”

ตัวอย่างคำถามเพื่อให้ได้ความหมายของคำและชื่อ มีดังนี้

“*ท่ามวยไทย* คืออะไร”

ผู้บอกภาษาตอบว่า “ท่าทางการออกอาวุธของมวยไทย” ซึ่งผู้วิจัยเกิดความสงสัยว่าอาวุธของมวยไทยนั้นหมายถึง หมัด ศอก เข่า เท้า หรือเปล่าจึงถามว่า

“อาวุธมวยไทย คืออะไร”

ผู้บอกภาษาตอบว่า “หมัด เท้า เข่า ศอก”

นอกจากนี้ยังมีคำถามอื่นๆอีก คือ การถามความหมายจากรูปศัพท์โดยตรงและการถามความหมายของท่ามวยไทยแต่ละท่า เช่น

“*เข่า* คืออะไร”

ผู้บอกภาษาตอบว่า “ท่าที่ใช้เข่าเป็นอาวุธเพื่อทำร้ายคู่ต่อสู้ ส่วนใหญ่ใช้กับการสู้ระยะใกล้หรือระยะประชิด ”

“*แย็บ* คืออะไร”

ผู้บอกภาษาตอบว่า “ชกอย่างรวดเร็วเหมือนงูคด”

“*ศอกดี* คืออะไร” หรือ “*ศอกดี* ทำอย่างไร”

ผู้บอกภาษาตอบว่า “ ศอกที่ฟันแหวกนวมของคู่ต่อสู้ จากข้างบนลงมาข้างล่าง ใช้ในระยะประชิด ”

นอกจากนี้ในหลายครั้งที่ผู้บอกภาษาตอบสั้นมาก เช่น ผู้วิจัยถามว่า “*หมัดตรง* คืออะไร” ผู้บอกภาษาตอบว่า “ก็ต้อยตรงๆ” เป็นต้น ในกรณีนี้ผู้วิจัยต้องถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้รายละเอียดครบถ้วน โดยจะใช้คำถามดังนี้

“ *หมัดตรง* ใช้เพื่ออะไร ”

“ ถ้าใช้ *หมัดตรง* ต่อยจากคู่ต่อสู้ได้หรือไม่ ”

“ ถ้าคู่ต่อสู้โดน *ศอกดี* จะเป็นอย่างไร ”

จากคำถามนี้จะทำให้ได้คำอธิบายเพิ่มเติมจากผู้บอกภาษา ดังนี้

“ ใช้เพื่อสร้างจังหวะให้กับผู้ชกและหลอกต่อคู่ต่อสู้ให้พะวง”

“ ไม่ได้ ทำร้ายขาจะใช้เตะ ถ้าหมัดตรงจะใช้ต่อยช่วงลำตัว คาง”

“ ถ้าโค่นที่หัว หัวอาจแตกได้เพราะศอกอันตรายมาก”

ในส่วนของการถามชื่อท่ามวยไทยเชิงซ้อน ผู้วิจัยใช้หลายวิธีทั้งการถามจากชื่อท่า เช่น ถามว่า

“ หนูมานถวายแหวน คืออะไร”

ผู้บอกภาษาจะตอบว่า “ มาจากเรื่องรามเกียรติ์ หนูมานเป็นทหารของพระราม...”

“ ทะแยค้ำเสา ทำอย่างไร”

ผู้บอกภาษาจะอธิบายพร้อมกับทำท่าทางให้ดู

ในบางกรณี ผู้วิจัยใช้วิธีทำท่าทางตามที่ได้ศึกษาล่วงหน้าจากเอกสารให้ผู้บอกภาษาดูและถามคำถาม ว่า

“ ลักษณะที่กำลังทำอยู่นี้คืออะไร” ซึ่งวิธีหลังนี้เป็นอีกวิธีที่ใช้ได้ผลเช่นกันเนื่องจากท่ามวยไทยเชิงซ้อนแต่ละท่าค่อนข้างมีลักษณะเด่นของตนเอง ผู้บอกภาษาเห็นท่าทางเพียงเล็กน้อยก็สามารถบอกชื่อท่าได้

หมายเหตุ : ปัญหาในการเก็บข้อมูล

เนื่องจากท่ามวยไทยเชิงซ้อนมีเป็นจำนวนมากและบางท่าไม่ค่อยได้ใช้ในปัจจุบัน จึงหาผู้บอกภาษาที่มีความรู้ด้านนี้ได้ยากมากส่งผลกระทบต่อระยะเวลาในการเก็บข้อมูลที่ได้กำหนดไว้ แต่ในที่สุดแล้วก็สามารถหาผู้ให้ข้อมูลในส่วนนี้ได้ ดังนั้นจึงต้องเพิ่มระยะเวลาในการเก็บข้อมูลขึ้นอีก 1 เดือน

1.5.1.4 ทดลองปฏิบัติจริง

เพื่อให้เข้าใจถึงกลวิธีการต่อสู้ของมวยไทยผู้วิจัยจึงต้องทดลองฝึกมวยไทยด้วยตนเอง โดยในการฝึกผู้วิจัยจะปฏิบัติควบคู่กับขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา กล่าวคือ ในขณะที่ครูฝึกสอนทำท่าต่างๆผู้วิจัยจะถามชื่อท่าไปด้วย แต่ในภายหลังครูฝึกเริ่มเข้าใจว่าผู้วิจัยต้องการทราบท่าต่างๆที่กำลังฝึกอยู่นั้นเรียกว่าอะไรจึงบอกชื่อท่าก่อนการฝึกทุกครั้ง ทำให้เด็กนักเรียนคนอื่นๆ ได้ความรู้ไปด้วย ซึ่งหลังจากการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้วิจัยสามารถเห็นลักษณะของท่ามวยแต่ละท่าและภาพรวมของการ

ต่อสู้ด้วยมวยไทยได้อย่างชัดเจนมากขึ้นและเข้าใจความหมายที่ได้จากผู้บอกภาษามากขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสามารถ

ทำท่ามวยไทยได้หลายท่าทั้งท่าเดี่ยวและท่าที่ใช้ในกลวิธีการต่อสู้ เช่น *หักวงโยธา* *กวางเหลี่ยมหลัง* *จรเข้ฟ้าคาง* *หนูมานถวยแหวน* เป็นต้น

1.5.1.5 เก็บข้อมูลภาพถ่ายและภาพเคลื่อนไหว

เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นว่าแต่ละชื่อท่าที่กล่าวถึงนั้นมีลักษณะอย่างไร ผู้วิจัยจึงต้องบันทึกภาพของท่ามวยไทยทั้งหมด ได้แก่ อวัยวะที่ใช้แสดงท่า ท่าเดี่ยว ท่ามวยไทยเชิงซ้อน ทั้งในรูปแบบของภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวโดยผู้ที่แสดงท่าคือนักมวย และ ลูกศิษย์ของครูมวยที่เป็นผู้บอกภาษา ซึ่งภาพที่บันทึกจะนำไปใช้ในการถามย้ำเพื่อความแน่ใจ(ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น) และนำไปใช้อธิบายประกอบความหมายในบทที่ 3, 4 และ 5

1.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1.5.2.1 จำแนกข้อมูล

ผู้วิจัยนำคำเรียกชื่อท่าทั้งหมดมาจำแนกประเภทตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1.5.2.2 วิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของชื่อท่ามวยไทย

เพื่อให้เห็นความแตกต่างกันของชื่อที่ใช้เรียกท่ามวยไทยทั้งหมด ซึ่งได้แก่ คำเรียกประเภทพื้นฐานของท่ามวยไทย ชื่อท่าเดี่ยวมวยไทย และ ชื่อท่ามวยไทยเชิงซ้อน (ชื่อท่าที่ใช้ในกลวิธีการต่อสู้) ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (componential analysis) ซึ่งทำโดยนำความหมายที่เก็บข้อมูลได้มา กำหนดมิติแห่งความแตกต่าง (dimensions of contrast) แล้วจึงระบุอรรถลักษณะ (semantic features) ในการระบุอรรถลักษณะนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องหมาย + และ - กับความหมายที่ตรงข้ามกัน เช่น [+ สูง] กับ [- สูง] ซึ่งอันที่จริงก็หมายถึง [+ สูง] กับ [+ ต่ำ] นั่นเอง การใช้อรรถลักษณะที่ตรงข้ามกันและแสดงด้วย + กับ - เช่นนี้ เรียกว่าอรรถลักษณะแบบทวิลักษณะ (binary feature) ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้เห็นระบบของความหมายได้ชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ไม่สามารถระบุรรถลักษณะให้เป็นแบบทวิลักษณ์ได้ เนื่องจากไม่มีการต่างกันอย่างตรงข้ามชัดเจน ผู้วิจัยใช้รรถลักษณะที่แสดงด้วยเครื่องหมาย + เพียงอย่างเดียวเพื่อชี้บ่งความหมายอย่างเฉพาะเจาะจงลงไป เช่น [+ หมัด] [+ สอก] [+ เข่า] และ [+ เท้า] โดยไม่มีรรถลักษณะ [- หมัด] [- สอก] [- เข่า] และ [- เท้า] ซึ่งหมายถึงใช้หมัด ใช้สอก ใช้เข่า และใช้เท้าตามลำดับ

อนึ่ง ในการระบุรรถลักษณะสำหรับคำหรือชื่อแต่ละชื่อ ผู้วิจัยใช้หลักเดียวกันกับที่อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (Prasithrathsint 2001) ใช้ในการวิเคราะห์คำเรียกญาติในภาษาไทยกรุงเทพฯ คือ จะระบุรรถลักษณะที่จำเป็นและเพียงพอที่จะแยกคำนั้นๆให้ต่างจากคำอื่นๆในระบบเท่านั้น โดยตัดรรถลักษณะที่ซ้อนเกิน (redundant) ออก เช่น ความหมายของคำว่า *หมัดเสย* อันที่จริงประกอบด้วยรรถลักษณะ [+ หมัด], [- วิถีตรง], [- วิถีโค้ง], [+ วิถีขึ้น], [+ หงายหมัด] แต่ตัดรรถลักษณะที่ซ้อนเกินออกคือ [+ วิถีขึ้น] และใช้เพียงรรถลักษณะที่จำเป็นคือ [+ หมัด], [- วิถีตรง], [- วิถีโค้ง], [+ หงายหมัด] ก็ชัดเจนพอที่จะทำให้คำนี้ต่างจากคำอื่นที่อยู่ในกลุ่มชื่อท่าเดียวได้

1.5.2.3 **สรุประบบมโนทัศน์ที่สะท้อนผ่านระบบชื่อท่าเดียวมวยไทยและชื่อท่าที่ใช้ในกลวิธีการต่อสู้ในมวยไทย**

ในการสรุประบบมโนทัศน์ จะพิจารณาว่าชื่อท่ามวยไทยทุกประเภทสัมพันธ์กันอย่างไรและสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรม ระบบความคิด และวิถีชีวิต ของคนไทยอย่างไรบ้าง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องมวยไทยมากขึ้น

1.6.2 เป็นการช่วยสนับสนุนให้คนไทยหันมาสนใจและช่วยอนุรักษ์มวยไทย

1.6.3 ทำให้เห็นระบบปริชาน และวัฒนธรรมของคนไทย